

Stvarnost naših vasi

Slovenci že davno nismo več kmečki narod, kot ni več to skoro noben drug evropski narod, razen na skrajnem jugu in jugovzhodu Evrope. Vendar pa velik del slovenskega ljudstva še vedno prebiva v vaseh, morda celo še večina. To pomeni, da mnogi sicer še stanujejo v svoji vasi, na delo pa se vozijo v mesto, kjer opravljajo poklice, ki nimajo nič več skupnega s kmetijstvom. Vse to ustvarja v zvezi s slovensko vasjo posebne probleme, ki so sociološko še malo raziskani, četudi je zadnje čase izšlo v Sloveniji že več študij o tem. Še manj pa so znani in raziskani novi sociološki problemi, ki zadevajo naše vasi na Tržaškem.

Ti problemi namreč niso povsod enaki, četudi imajo marsikaj skupnega. Razlikujejo se od dežele do dežele in od ene mestne okolice do druge. Odvisni so med drugim od tega, ali leže vasi v okolici velikih industrijskih središč ali pa manjših mest, ki ne morejo absorbirati vse delovne sile z vasi in je ta prisiljena romati kam dalje s trebuhom za kruhom in morda celo v tujino in čez morje. Odvisni pa so tudi od tega, če se znajdejo ljudje z vasi tudi pri delu v mestu v lastnem nacionalnem in duhovnem ozračju, ali pa prestopijo na svoji vsakodnevni vožnji z vasi v mesto v tem pogledu izredno važno mejo, onstran katere se znajdejo v čisto drugačnem, tujem in njihovem izvoru in miselnosti (ter morali, ki so se je navzeli v svojem domačem okolju) celo sovražnem okolju.

KAJ SE SKRIVA ZA VIDEZOM NAŠIH VASI?

To zadnje v polni meri velja za naše vasi na Tržaškem in Goriškem ter seveda tudi v Beneški Sloveniji, le da spada ta k tistim področjem, kjer si morajo ljudje iskati zaslužka mnogo dalje in celo v inozemstvu. Kadar govorimo o naši manjšini, imamo predvsem v mislih naše ljudi, ki živijo strnjeno v naših vaseh, torej še na našem slovenskem etničnem ozemlju. Na straneh naših listov se pogosto pojavljajo imena teh vasi, poroča se o raznih življenjskih jubilejih, o občinskih vprašanjih, o političnih zadevah in o raznih prireditvah. Toda kaj se v resnici skriva za tem bolj ali manj konvencionalnim pročeljem, ki hoče prikazovati vse stvari tako, kakor so bile vedno in kakor da se življenje v naših vaseh le počasi spreminja?

Govorimo in pišemo o pevskih zborih kakor l. 1867, le da obhajajo ti zbori zdaj že visoke jubileje. Toda so ljudje, ki nastopajo v teh zborih, res prav taki in prav tako gledajo na življenje in njegove probleme kakor njihovi dedje? Gotovo, da ne. To so

(Nadaljevanje na 3. strani)

SPORAZUM OCENJUJEMO POZITIVNO

V sredo zjutraj so se v Trstu zaključila pogajanja med strankami leve sredine in Slovensko skupnostjo za sestavo takih večin v tržaškem občinskem in pokrajinskem svetu, ki bi bile sposobne izvoliti njuna dva izvršna organa, to je pokrajinski in občinski upravni odbor. Razumljivo je, da je bila predmet dolgotrajnih razgovorov predvsem sestava skupnega politično-upravnega programa, čeprav je zahtevala dolgo razpravo tudi porazdelitev raznih občinskih referatov med koalicijskimi strankami.

Po sporazumu, ki so ga v sredo sprejela odposlanstva posameznih strank, bi novi pokrajinski odbor morali sestavljati zastopniki Kršč. demokracije, Združene socialistične stranke in Slovenske skupnosti. Pokrajinski predsednik bi moral biti demokristjan Savona, svetovalec Slov. skupnosti bi pa moral prevzeti odborništvo za kmetijstvo, lov in ribolov ter turizem.

Tržaški občinski odbor bi morali sestavljati predstavniki Kršč. demokracije in Združene socialistične stranke, medtem ko bi zastopnika Slov. skupnosti in republikancev podpirala odbor »od zunaj«, četudi bi oba tvorila sestavni del večine. Za novega župana bi moral biti izvoljen demokristjan Spacini, v odboru pa bi ostal slovenski socialist Hreščak.

Z izvolitvijo Saše Rudolfa za odbornika bi tudi v vodstvo tržaške pokrajine — kot pred poldrugim letom na tržaški občini — prišel pripadnik slovenske manjšine.

Toda bolj kot sestava odborov in porazdelitev odborniških mest se nam zdi važen sporazum o skupnem politično-upravnem programu, ki bi ga morala odbora med svojim mandatom izvesti in za izvedbo katerega so se obvezale tudi vse stranke koalicije.

Slovenska skupnost se je zavzemala, kot je naravno, da bi tvorile predmet pogajanj in političnih razgovorov predvsem vprašanja, ki zadevajo slovensko manjšino, čeprav je zavzemala stališča tudi glede splošne vseživne ali specifično tržaške problematike, kot sta na primer sredinsko-leva politika in gospodarska bodočnost Trsta.

Predstavniki Slovenske skupnosti so že preliminarно zahtevali, naj stranke koalicije proučijo določena vprašanja slovenskega šolstva, kot na primer razpis natečaja za učitelje osnovnih šol, določitev organikov na slovenskih enotnih srednjih šolah in razpis natečaja za štiri tehnične asistente na slovenskem znanstvenem liceju ter imenovanje dveh novih uradnikov v tajništvu trgovske akademije. Vsa ta vprašanja je proučila posebna komisija, ki je tudi nakazala, kateri ukrepi so potrebni, da se zahteve Slovenske skupnosti čimprej ugodno rešijo.

Nadaljnja zahteva Slovenske skupnosti je

pravična ureditev vprašanja industrializacije mesta, ki je spričo brutalnega razlaščenja slovenske zemlje, zlasti na področju dolinske občine, dejansko doslej potekala v škodo slovenskega prebivalstva. Tudi za ta problem, ki je dejansko zelo zapleten, je posebna komisija sprejela ustrezen sklep. Ta sicer zasluži obširno razlago, ki je pa na tem mestu ne moremo podati. Važno se nam zdi le podčrtati, da je Slovenska skupnost ugotovila pri ostalih partnerjih politično voljo, da se bodo zavzemali za korenito spremembo dosedanjih krivičnih postopkov.

Slovensko odposlanstvo je preliminarно postavilo še nekaj drugih zahtev, ki so bile v bistvu vse sprejete, razen ene, in sicer tiste, ki zadeva vprašanje predsedništva turistične ustanove v Sesljanu, kar pa bo še predmet posebnih razgovorov.

Vrsta problemov, ki se tičejo slovenskega prebivalstva, je dobila ustrezno rešitev v upravnih programih pokrajine in tržaške občine. Gre tu za vprašanje slovenskih uslužbencev pri občinskih izpostavah, za primerno ureditev slovenskih občinskih vrtcev, za objavljane uradnih razglasov tudi v slovenščini, za poimenovanje ulic in trgov tudi po slovenskih osebnostih, za vprašanje dvojezičnih napisov in za druge probleme, katerih rešitev spada v pristojnost pokrajine ali občine.

Važno vprašanje, o katerem je bilo mnogo govora, je nadalje načelni sklep strank leve sredine in Slov. skupnosti, da naj tržaška občina, pokrajina in dežela pravno ustanovijo Slovensko stalno gledališče in prevzamejo seveda tudi vso finančno skrb za njegovo redno delovanje. To vprašanje bodo stranke še natančneje proučile, vendar so se že sedaj obvezale, da ga bodo čimprej rešile, na vsak način pred gledališko sezono 1967-68.

Strogo politični del sporazuma pa potrjuje v celoti dogovor, ki so ga glede politike do Slovencev januarja 1965 sklenile Slov. skupnost, Kršč. demokracija in socialistična stranka. Besedilo takratnega dogovora tvori tudi sestavni del novega sporazuma.

Pravkar doseženi sporazum moramo zato pozitivno oceniti, s čimer seveda ni nikakor rečeno, da so vsa naša vprašanja rešena in pravično uerjena. Res je, da smo šele pri začetkih in da bo treba še novih bojov, novih prizadevanj, če hočemo, da bo razvoj krenil na boljše in bolj pravično pot. Slovenska skupnost je vsekakor ponovno dokazala, da je njena prisotnost v zamejskem političnem življenju neobhodno potrebna, ker bi drugače slovenski problemi sploh ne prišli med tako važnimi razgovori v razpravo, ali pa bi o njih kvečjemu govorili zelo na splošno, megljeno in okrnjeno.

D. L.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 22. januarja, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojšanu; 10.15 Poslušali boste...; 11.15 Oddaja za najmlajše: »V puščavi in goščavi«. Roman, napisal Henrik Sienkiewicz, prevedel France Vodnik, za radio dramatisiral Joško Lukeš. Tretji del; 11.45 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 15.30 »Evstahijeva cev«. Komedia v enem dejanju in šestih slikah, napisal Vitaliano Brancati, prevedla Lelja Rehar. Igra RO., režira Jože Peterlin; 17.15 Obisk v diskoteki, pripravil Janko Ban; 18.00 Koncert v miniaturi; 18.30 Iz pesniških gajev: »Tone Kuntner«, pripravil Marko Kravos; 20.30 Iz slovenske folklorne: V starih časih: Lelja Rehar; »Uhočet buo u hiši«; 22.45 Antologija jazza.

• PONEDELJEK, 23. januarja, ob: 11.40 Radio za šole (oddaja za srednjo šolo); 12.10 Brali smo za vas; 13.30 Priljubljene melodije; 17.25 Radio za šole (oddaja za srednjo šolo); 18.00 Odvetnik za vsakogar, pravna posvetovalnica; 19.10 Sveta brata Ciril in Metod; Prof. Martin Jevnikar: »Delo svetih bratov in najstarejši spomeniki slovenskega pismenstva«; 21.00 Sodobne črtice in novele: Igor Tuta: »Ite Missa est«, delo nagrajeno na literarnem natečaju Slovenskega Planinskega društva v Trstu.

• TOREK, 24. januarja, ob: 12.00 Iz slovenske folklorne: V starih časih: Lelja Rehar; »Uhočet buo u hiši«; 17.20 Italijanščina po radiu; 17.35 Glasba za vaš transistor; 18.30 Iz niza javnih koncertov Radia Trst; 19.10 Plošče za vas, quiz oddaja; 20.35 Giovanni Paisiello: »Zaljubljena Nina« komedija v dveh dejanjih; 22.45 Črni cvet, jazzovska revija.

• SREDA, 25. januarja, ob: 11.40 Radio za šole (oddaja za prvo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Pomenek s poslušavkami; 17.25 Radio za šole (oddaja za prvo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.10 Higijena in zdravje, pripravil dr. Rafko Dolhar; 19.25 Zbori, gostje v Trstu. Zbor »Glasbene Matice« iz Clevelanda, vodi Valentina Fillinger; 20.35 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.15) Socialne vede.

• ČETRTEK, 26. januarja, ob: 11.50 Glasbila in barve; 12.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danila Lovrečiča; 17.20 Italijanščina po radiu; 17.35 Glasba za vaš transistor; 19.00 Pisani balončki. Radijski tednik za najmlajše; 20.35 »Dorinina triologija«. Igra v treh dejanjih, napisal Gerolamo Rovetta, prevedla Lelja Rehar. Igra RO., režira Jože Peterlin; 22.40 Slovenski solisti. Pianist Leon Engelman.

• PETEK, 27. januarja, ob: 11.40 Radio za šole — oddaja za drugo stopnjo osnovnih šol; 12.10 Med tržnimi stoincami, pripravil prof. Tone Penko; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 17.25 Radio za šole — oddaja za drugo stopnjo osnovnih šol; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 O glasbi govorijo skladatelji; 19.10 Moj prosti čas; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik Egidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe.

• SOBOTA, 28. januarja ob: 11.50 Orkestri lakhe glasbe; 12.10 Tržaške ulice in trgi, pripravil dr. Jože Tul; 13.30 Semeni plošč; 15.00 Glasbena oddaja za mladino, pripravil Dušan Jakomin; 16.00 Volan. Oddaja za avtomobiliste; 16.20 Pregled italijanske dramatike. Josip Tavčar in Jože Peterlin (12. oddaja); 17.20 Skala in ladja — komentar o dogodkih na koncilu in v jubilejnim letu; 18.30 Retrospektiva jazza; 19.10 Družinski obzorik: »Vloga gledališča in drugih javnih prirediteljev v okviru zamenjave misli v družbi«; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Moški vokalni kvintet Niko Stritof; 21.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danila Lovrečiča; 21.30 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 23. januarja, nedelja: Viktor, Vincencij
- 24. januarja, ponedeljek: Rajko, Rajmund
- 25. januarja, torek: Felicijan, Mirolava
- 26. januarja, sredo: Pavel, Trpmir
- 27. januarja, četrtek: Pavla, Polikarp
- 28. januarja, petek: Janez, Sava
- 29. januarja, sobota: Peter, Tilen

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Vladna kriza je bila odvrnjena

Enotna italijanska socialistična stranka se je odpovedala zahtevi po novi »verifikacijski« odnosov med strankami vladne koalicije in njihovega vladnega programa in tako se zdi, da je zaenkrat odvrnjena nevarnost vladne krize. Večina socialistov v osrednjem odboru stranke je odobrila ta sklep. Proti je bila le leva, Lombardijeva struna, ki bi rada, da bi stranka izstopila iz vlade in prešla v opozicijo.

Socialistično vodstvo je z večino glasov sprejelo tudi pozitivno oceno vladnega dela pri premagovanju gospodarskih težav in pri akcijah pomoči v zvezi s povodnjami v novembru. Zahtevajo pa uresničenje petletnega načrta, državne otroške vrtce, reformo univerz in urbanistični zakon.

Medtem ko kaže, da je odvrnjena vladna kriza, o kateri se je zadnji čas mnogo govorilo, pa se nadaljujejo na vseh koncih in krajih stavke in banditstvo bujno uspeva. Oboje je zadobilo značaj kronične socialne bolezni današnje italijanske družbe. Trenutno — ko to pišemo — sta med drugimi v teku stavki nameščencev ACEGAT-a v Trstu in uslužbencev mlečne centrale v Turinu (za nedoločen čas), ki preskrbuje vse mesto z mlekom; stavkajo pa tudi nameščenci zavodov socialnega zavarovanja. Nekatere stavke so nedvomno upravičene, druge pa imajo značaj izsiljevanja in zlorabljanja pravice do stavke. Najavljena stavka železničarjev bo verjetno upravičena, ker so železničarji res sorazmerno slabo plačani glede na druge kategorije delavstva, njihovo delo pa je odgovornejše. Isto bi lahko rekli o nekaterih drugih stavkah. Toda na splošno se lahko reče, da si sledijo predvsem stavke bogatih sindikatov, ki obvladujejo razne važne sektorje javnega življenja in lahko s tem pritiskajo na vlado in delodajavce (največkrat država in občinske uprave), medtem ko si »revni« sindikati takih pogostih stavk ne morejo privoščiti in predvsem ne tisti, ki ne morejo ohromiti kakega sektorja javnega prometa ali kakega drugega važnega področja javnega življenja. Za njihove stavke se nikdo bogve kaj ne zmeni, ker niso »nevarne« in nimajo nevarnih političnih posledic.

Vse to spravlja sindikate ali bolje rečeno posamezne plasti delavstva v zelo različen položaj v njihovem mezdnem boju,

sociologom pa daje razmišljati o vlogi sindikatov v naši današnji družbi, ki je lahko zelo pozitivna, lahko pa tudi zelo negativna, če gre za izsiljevanje »bogatih« sindikatov na škodo vseh.

Nepretrgana veriga stavk in ta egoizem, ki se začenja polasčati sindikalnega gibanja in vnaša nered vanj ter povzroča stalno negotovost v prometu in javnih službah (saj so vse te stavkovne akcije naperjene v prvi vrsti proti državi kot največjemu delodajavcu, ki je najbolj »ranljiv« in mehak), poleg tega pa vedno hujši zločini, ki se dogajajo na vseh straneh, in pa pojavi korupcije — vse to je začelo izjedati italijansko demokracijo. Ni dvoma, da demokracija kot taka nikakor ni kriva za te stvari, vendar pa se mnogokrat le zdi upravičena kritika, da bi morala demokratična država več storiti, da bi reševala te in druge probleme sproti, ne pa da dopušča, da se vedno bolj širijo.

PREDLOG ZA ZDRUŽITEV ITALIJANSKE DESNICE

Tajnik Italijanske demokratične stranke monarhistične enotnosti poslanec Covelli je pozval liberalno in misovsko stranko, naj se združita. V tem smislu je poslal pismi tajniku liberalcev Malagodiju in tajniku misovcev Micheliniju. Po Covellijevem mnenju bi se morala desnica združiti, ker danes razdrobljena politično zelo malo pomeni (skupno ima za seboj okrog 15% volivcev v Italiji). To pa je po mnenju sociologov minimum, ki ga doseže desnica v normalnih razmerah v evropskih državah.

Ni verjetno, da bi liberalci na ta Covellijev predlog pristali.

AMERICANI HOČEJO KRATKO PREMIRJE

Ameriško vojaško letalstvo v Vietnamu je začelo spet bombardirati Hanoj. Kar zadeva premirje za vietnamsko novo leto v začetku februarja, so Američani in Južnokorejci sklenili, da se ga bodo držali štiri dni, medtem ko so gverilci proglasili za novo leto sedemdnevno premirje (o njegovem trajanju bo poveda dejansko odločil tisti, ki ga bo prvi pretrgal). Američani namreč menijo, da bi gverilci radi izkoristili tako dolgo premirje za to, da bi se nekoliko oddahnili.

Gospodarske težave v Nemčiji

V Zahodni Nemčiji se začenjajo kazati pojavi precej hude gospodarske krize. Veča se število brezposelnih, ki jih je že 578.000, to je približno 2,6% vse delovne sile, po podatkih osrednjega urada za zaposlevanje v Nürnbergu. Med brezposelnimi je največ moških (455.000), medtem ko število brezposelnih žensk mnogo počasneje narašča (zdaj jih je 123.000).

Ce pa bi upoštevali še 300.000 tujih delavcev, ki so bili tudi odpuščeni, ali pa jim je bilo svetovano, naj se ne vrnejo z božičnih počitnic v Nemčijo, ker jim grozi odpust, bi bilo brezposelnih še toliko več. Najtežji je položaj na severnem Bavarskem, kjer je 5,4% brezposelnih. To bi lahko imelo tudi politične posledice, kot se boje, kajti tam ima neonacistična stranka največ pristašev. Kot znano, je bila ravno

huda brezposelnost tista, ki je pripomogla svoj čas Hitlerju, da je našel toliko pristašev v Nemčiji. Ljudje so bili namreč obupani zaradi dolge brezposelnosti in revščine, Hitler pa jim je obetal takojšen konec brezposelnosti. To obljubo je tudi izpolnil, le da na žalost tako, da je večino brezposelnih zaposlil v — vojni industriji in pri gradnji strateških cest.

Nemški minister za gospodarstvo Schiller je izjavil v neki televizijski oddaji, da je pričakovati, da se bo število brezposelnih v prihodnjih mesecih še povečalo.

V nemškem časopisju je veliko razpravljanja o tem, kaj je povzročilo gospodarske težave, in mnenja so različna. Zdi se pač, da je končano obdobje hlastne povojne obnove in da si mora najti nemško gospodarstvo novo ravnovesje.

Stvarnost naših vasi

(Nadaljevanje s 1. strani)

čisto drugačni ljudje in reševati morajo čisto drugačne probleme, pa tudi živeti morajo v čisto drugačnem življenjskem vzdušju. Toda kljub vsemu pisanju je med nami malo ljudi — skoraj bi rekli, da jih ni — ki bi res poznali današnjo stvarnost naše vasi. Kak nedeljski obisk tu pa tam v kaki kraški gostilni ali v kaki vasi v okolici Gorice še nikakor ne zadostuje, da bi človek dejal, da pozna našo vas in probleme njenih ljudi, tudi če se z gostilničarjem tikamo.

EKSTREMIZEM V NASIH VASEH

Če gremo po tej ali oni naši vasi, vidimo marsikje prazno, razpadajočo hišo v značilnem starem kraškem slogu. Zakaj je prazna in zakaj razpada? Kje so njeni nekdanji prebivalci? So se izselili? So izumrli? So si postavili novo hišo? So se preselili v mesto? Toda poleg takih praznih, izumrlih hiš so tudi take, ki so blizu na tem, da se izprazniijo in postanejo puščobne tudi one. V naših vaseh je vse manj prebivalcev in predvsem vse manj otrok. Ko gremo po vasi, nas preseneča tišina. Tudi na dvoriščih, kjer nam negovana zunanost hiš in zavese na oknih ali celo televizijske antene razodevajo, da so obljudene, ni otrok, ali le malokje. Zakaj se je v naše ljudi vgnezdila mrzla, otrokom, življenju nasprotna ali indiferentna miselnost? Je to zgolj pojav egoizma in užitkaželjnosti, češ glavnemu je, da jaz lahko uživam življenje, drugo me ne briga. Ali pa se skriva za tem kaka stiska, moralna, socialna in narodna? Kdo lahko reče, da vse to pozna?

Večkrat, posebno če so blizu občinske ali parlamentarne volitve, se razpravlja o pojavu komunizma v naših vaseh. Toda ugotavlja se le dejstvo, prebirajo in navaajo se statistični podatki z volišč in razmerja v občinskih odborih. Nihče pa ne gre temu problemu do dna. Zakaj volijo ljudje po naših vaseh po večini za italijansko komunistično partijo in za druge skraj-

ne italijanske levičarske skupine? So res tako prepričani komunisti, da jim je rdeča zastava imaginarne bodoče italijanske komunistične revolucije ali evolucije v tej smeri več kakor vse drugo: narodna zavest, usoda lastnega naroda, usoda naše manjšine in njena politična moč? Ali pa se skriva za vsem tem neka narodnostna in moralna stiska, ki si daje duška v golem, togem, krčevitem protestiranju proti vsemu in vsakomur, s tem, da dajejo svoje glasove partiji in njenim zaveznicam, le zato, ker oznanja revolucijo in obeta maščevanje; zato ker je tudi ona proti vsem in vsakomur?

LJUDJE V VASEH SO PREVEČ PREPUŠČENI SAMIM SEBI

Sredi naših vasi stoje verska znamenja, ki so stara desetletja in desetletja in tudi stoletja in nihče jih ne podre ali poškoduje. In matere, žene in otroke tistih, ki kot stroj redno in mehanično glasujejo za KPI, lahko vidimo vsako nedeljo pri maši in tudi pri obhajilu. Tudi sami morda krenejo tu pa tam v cerkev ali se na borjaču pomenijo z mimoidočim duhovnikom. Tu nekaj ne odgovarja videzu. V bistvu mora iti za nekak velik nesporazum, za nespособnost medsebojnega sporazumevanja. Manjka most med temi našimi ljudmi in našo narodno skupnostjo, med njimi in tistimi, ki živijo duhovno v širši slovenski narodni skupnosti. Ti ljudje v naših vaseh so osamljeni, so duhovno prepuščeni samim sebi, vsa njihova duševna hrana je tisk KPI. In vendar so to dobri, celo prikupni, zelo pošteni, pridni in prijazni ljudje, ki so jim cilji skrajno-levičarskih italijanskih politikov v Rimu prav tako tuji kot nam. Zakaj stoje torej na enem bregu prepada, mi pa na drugem, in zakaj se ne moremo srečati?

Krivda ni samo njihova in morda še ni ti polovična ne. Krivda je tudi delno naša, krivdo za to nosi vsa naša narodna skupnost in vse naše slovenske politične in duhovne skupine, ki ne znajo najti poti do

teh ljudi, položiti mosta do njih in jim ponuditi roko ter jim pomagati. Tudi naši duhovniki nosijo pri tem svoj del krivde, ker se včasih zdi, da so se popolnoma odrekli poskusu, da zberejo okrog cerkve v svoji vasi, v svoji župniji tudi te ovce. Postali so do njih indiferentni, odšteli so jih od svoje črede in konec. Vdali so se v to, da so »komunisti«, da so »nasprotniki«. Toda dobri pastir je šel iskat izgubljeno ovco.

ZA ORGANSKO OZDRAVLJENJE VASI

Vendar tako porazdeljevanje krivde ne bo pomagalo ne nam in ne onim, do katerih bi radi zgradili most. Boljše bo, če se takoj lotimo gradnje takega mostu s tem, da se čimbolj natančno seznanimo z gospodarsko, socialno, prosvetno, moralno in splošnočloveško resničnostjo naših vasi in da najdemo čim tesnejši stik z ljudmi. Tu ne gre za kake velikopotezne akcije in načrte. Gre le za to, da premagamo v sebi abstrakten odnos do vasi in do njenih problemov in da jo skušamo spoznati v vsej njihovi konkretnosti. In ne samo »poskušamo«; truditi se moramo, da to tudi dosežemo.

To velja zlasti za naše mlajše intelektualce, ki se vključujejo v javno delo na političnem, gospodarskem, kulturnem in na drugih področjih. Marsikdo med njimi je pisal disertacijo o kakem dovolj abstraktnem ali čisto teoretičnem vprašanju, ni pa videl problemov, ki jih ima danes pred nosom. Treba pa je le odpreti oči in se zavesti stvarnosti teh problemov ter se jim približati. Edino tako bomo lahko tudi pozitivno vplivali na njihovo reševanje in pomagali pri socialnem in narodnostnem ozdravljenju naše vasi — ne tako, da bi jo skušali spet »pokmetiti«, ampak da bi jo organsko in harmonično vključili v moderno življenje. S tem pa bomo pomagali pri krepitvi vse naše narodne skupnosti na tem področju.

Seveda pa vse to ni odvisno samo od nas, ampak je zato soodgovorna italijanska demokracija s Kršč. demokracijo na čelu. Tudi od nje je odvisno, kdaj bo mogoče ozdraviti pogubne posledice fašizma, ki je moralno pustošil po naših vaseh.

25

Pokristjanjenje Slovencev N. II.

Živinoreja: Aabor — obor (ograda, ograjeno polje); avl — valiti;

bedr (staronordijsko) — stelja za živali (od tega pride najbrž beseda bedro); beise — barvati, izjesti (odtod najbrž ime Bajsa za kravo in Bajs za vola sive ali bele barve); beita (staronordijsko) — pasti, pašnik ali planina za pašo (od tega pastirska bajta, belg — lupina (od tega beljak?); bikke — pokriti (pri živalskem parjenju), bikkje — pes, bita (staronordijsko) — grizti, pitati (piča); bód — bosti se, boj (med rogato živino); ból (staronordijsko) — vol, breie — širiti se, brejost (krava je breja!); brenne — peči (od tega brencelj), brunst — goniti se (od tega brst?), brjándi (staronordijsko) — blesk, koža (perje, perjad), brúsi (staronordijsko) — samec (divji petelin brusi); bukk (izg. bükk) — bik, samec pri živalih; buskap — živina, čreda (buša, govedo slabe pasme); Buski — starodavno nordijsko pasje ime (od tega psiček?).

Predolgočasno bi bilo navajati še desetine in desetine staronordijskih ali novonordijskih besed za živinorejo in gozdne živali, ki

so ali skoro popolnoma enake slovenskim besedam, ali pa take, da je očitno, da so slovenske besede nastale v teku časa — upoštevajoč glasovne spremembe — iz njih. Navedemo naj le še nekaj najznačilnejših: are — orel, drótt — poglavarjevo spremstvo (troti v panju), dyravl — živinoreja (Dravlj? Žirovnica?), dyr — drago (nekaj, za kar je bilo treba plačati celo žival); fé — živina (in v pomenu denar — ficki?), gjö — gojiti, fjar-gaezla (staronordijsko) — pasti živino (gajžla!); iz besed fok (izg. fuk) — goniti in fugge pa je nastal banalni slovenski ljudski izraz za parjenje; gadda (staronordijsko) — pičiti (od tega gad in kača); gap — gobec in gapa — kričati (staronordijsko; od tega žaba), gás — (staronordijsko) — gos, gásaregg (staronordijsko) — gosje jajce (češarek? verjetno so nabirali jajca divjih gosi in drugih ptičev in izraz je pozneje prešel na češarke, ki so jih nabirali v gozdu za kurjavo in ki imajo podobno obliko);

hamn — paša (kameniti svet, ki ni bil primeren za poljedelstvo, ampak samo za pa-

šo?), hjord — čreda, heionn (staronordijsko) — seno, jarn — jarem, katt — mačka (od mus-katt? mus — miš), kull — leglo (mladičev, od tega slovenska beseda kilav za komaj izvaljenega ali povrženega mladiča in takega, ki ne uspeva); kupa — panj, ku mn. kur — krava, kura — kura, lys — svetlo (od tega pride ime Liska in Lisec, za kravo in vola svetle barve); meie — molzti, melk — mleko, mjöd-fetvidnir — medved (dobesedno: goščar (vidnir) pri (ved) medu), mukk — mukati, mygk — mičken, mehek; passe — paziti, pasti (passdyr — pastir, ki pazi na živali); pik — psiček (od tega verjetno ime Pik za majhne psičke), plan — planina; rass — rit, ribben — rebro, rumpe — rep (zadnji del živali);

od staronordijskega izraza sam-keypi (držati skupaj) pride verjetno beseda čebela; skägg — pisan, šekast (kravje ime Šeka); svin — svinja (medtem ko je pomenila staronordijska beseda saudr vse manjše domače živali in se je končno ustalila v modernih skandinavskih jezikih predvsem za ovce; v slovenščini je ostal spomin na to v prigo-varjanju za svinje: su, su, kadar se jih npr.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Tržaškega

Prosvetna dejavnost v Nabrežini:

Uspela Gregorčičeva proslava

Prosvetno društvo »Igo Gruden« iz Nabrežine je priredilo v nedeljo, 15. t. m., v društvenih prostorih Gregorčičevo proslavo. O goriškem slavčku in o njegovih pesmih je spregovoril Igor Tuta, ki je tudi recitiral nekaj najboljših pesnikovih stvaritev. Nekaj odlomkov iz predavanja je brala dijakinja Lučka Faletič. Občinstvo, ki se je v prav lepem številu udeležilo kulturne prireditve, je z zanimanjem poslušalo izvajanja predavateljev, ki jih je spremljalo nekaj diapozitivov z Vrsnega, iz Kobarida in Rihemberga, kjer se je pesnik rodil oziroma služboval ter ustvarjal.

Morda bi bilo koristno, če bi predavatelj nekoliko bolj poudaril, kako je Simon Gregorčič še vedno aktualen, in če bi svoja izvajanja zaključil z manj pesimistično noto. Kljub temu moramo priznati, da je Igor Tuta dober predavatelj in recitator, ki ga odlikujeta zlasti lep glas in pravilna slovenska izgovarjava. Pohvaliti moramo tudi Lučko Faletič, ki se tudi odlikuje po lepi in pravilni slovenski izgovarjavi.

Po predavanju je nastopil moški pevski zbor »Fantje izpod grmade«, ki je pod vodstvom Iva Kralja zapel Devovo »Soči«, Vodopivčevo »O večerni uri«, Tomčevo »Teče mi vodica«, Medvedovo »Domovina, mili kraj«, Vogričevo »Lahko noč« in na splošno željo občinstva še znano pesem »Oj Triglav, moj dom«.

Z veseljem smo ugotovili, da je zbor »Fantje izpod Grmade« v zadnjem času veliko napredoval. To pomeni, da ima vse pogoje, da se razvije v kvaliteten zbor. »Fantje izpod Grmade« (in dejansko gre za pevce iz različnih vasi okrog Grmade) zaslužijo vse priznanje naše javnosti in smo prepričani, da bomo o njihovih nastopih še večkrat pisali.

Občinstvo je v nedeljo z navdušenim

ploskanjem nagradilo izvedbo vsake pesmi tega zbora, ki je za marsikaterega poslušavca predstavljal resnično veselo presenečenje.

Kot je ob zaključku prireditve napovedal agilni društveni predsednik Sergij Radovič, bo druga letošnja kulturna prireditev ta četrtek, ko bo na sporedu predvajanje slovenskega filma »Gorenjska ohcet«.

Vprašanje slovenščine v deželni svet

V deželnem svetu se je v torek nadaljevala razprava o spremembah določenih členov notranjega pravilnika. Precej ostra debata je nastala o predlogu, ki predvideva, da bi morali svetovavci v določenih primerih glasovati tajno. Ta predlog so podprli zlasti komunisti in liberalci, nasprotovali pa so mu demokristjani. Če se namreč uzakoni tajno glasovanje (čeprav samo glede nekaterih vprašanj), so možni pojavi tako imenovanih »prostih strelcev«.

Pri glasovanju je predlog propadel, ker so bili proti vsi demokristjani in nekateri socialisti. Za predlog pa so glasovali komunisti, liberalci in misovci. Predstavnik Slov. skupnosti se je vzdržal.

Pravi prepir pa je nastal, ko je predsednik De Rinaldini predlagal, naj bi svet odločil razpravo in glasovanje o predlogu svetovavca Slov. skupnosti Škerka, da bi smeli slovenski svetovavci uporabljati materin jezik pri izvrševanju svojih pravic in dolžnosti, to je, da bi tudi pri nastopih v deželnem svetu lahko govorili slovensko. Predsednik De Rinaldini je dejal, da bi to vprašanje zahtevalo dolgo razpravo, ki pa da je nemogoča zaradi pozne ure. Tedaj je komunist Bacicchi predlagal, naj predsednik odredi glasovanje brez razprave, češ da je bilo

PODRAŽITEV KRUHA IN TELETINE

Pristojne oblasti v Trstu so podražile kruh in teletino.

Telečje meso se je podražilo povprečno za 200 lir pri kilogramu ter so nove cene naslednje: zrezki stegna 2.820 lir kilogram, stegno brez kosti 2.520 lir, obistna pečenka 2.160 lir, pleče brez kosti 2.040 lir, rebra 1.920 lir, prsi in pleča 1.080 lir, teletina za golaž 920 lir.

PLES V KULTURNEM DOMU

V nedeljo, 22. januarja, ob 16. uri

5 FANS

Ples priredi SK Jadran

Akademiki imajo popust!

o tem že itak govora v komisiji, kjer je predlog bil sprejet. Demokristjan Mizzan je ugovarjal in zahteval odložitev razprave. Svet je nato v splošni zmedi glasoval o komunističnem predlogu in ga z večino glasov zavrnil. Nastala je še večja zmeda, ker so liberalci in komunisti začeli očitati predsedniku De Rinaldini, da je postal ozadje spletke sredinsko-levih strank, ki nočejo zavzeti negativnega stališča, kot bi želeli, do zahteve predstavnika Slov. skupnosti v trenutku, ko se ta pogaja s sredinsko levico za sestavo tržaškega pokrajinskega in občinskega odbora.

Na ta očitek je odgovoril socialist Pittoni, ki je izjavil, da bodo zastopniki stranke glasovali za predlog in da to lahko takoj povedo. Komunistom pa je očital, da hočejo to vprašanje izkoristiti v svoje strankarske namene.

Po dolgem prepiru in besedičenju je prodril predlog, da bo deželni svet o tem problemu razpravljal v torek, 24. t. m.

Beneška Slovenija

Rajbelj:

KAJ BO Z RUDNIKOM?

Vprašanje rajbeljskega rudnika še vedno ni popolnoma jasno. Da se jasneje izrazimo, ne gre za obstoj svinčenega rudnika samega, pač pa za industrijske naprave, žgalnice in topilnice svinčene in cinkove rude.

Že večkrat se je postavila zahteva, da bi morala ta rudarska podjetja ostati v deželi in zaposliti domačo delovno silo. Govorilo se je namreč, da bodo zgradili naprave za to sekundarno rudno dejavnost nekje v Sardiniji. Rajbeljska ruda naj bi se v predelavo vozila tja dol. Nato so prišla zagotovila od vlade in od dežele, da se kaj takega, kar bi težko udarilo po našem deželnem gospodarstvu, ne bo izvršilo.

Zagotovila pa ne nudijo prav trdne podlage. Vzrok za ta dvom dajejo poročila rudniške družbe »ANMI«, ki ima svoje rudniško področje na Sardiniji. Družba ima načrt, ki naj bi do leta 1969 zelo razširil njeno dejavnost, zlasti kar se tiče predelovanja rudnin, med temi v prvi vrsti cinka in svinca. V ta namen bo družba investirala 67 milijard lir.

Rude pa seveda na otoku nima dovolj. Zato namerava, po poročilu poluradnega ekonomsko-finančnega dopisnega urada raz-

Mali obmejni promet in splošni turistični promet med Italijo in Jugoslavijo se skokoma večja in dosega obseg, ki povzroča že prave prometne probleme in postavlja carinske obmejne organe pred nerešljive naloge. Slika zgoraj predstavlja tipičen nedeljski prizor na mejnem bloku v Škofijah

me in postavlja carinske obmejne organe pred nerešljive naloge. Slika zgoraj predstavlja tipičen nedeljski prizor na mejnem bloku v Škofijah

OBCINSKI SKLEPI

Na petkovi občinski seji so mestni odborniki sprejeli tudi nekaj sklepov, ki se tičejo okoliških vasi. Svetovavcem, ki se bodo zbrali jutri k seji, bodo predložili načrt za napeljavo vodovoda v Štmaver in na Oslavje k nekaterim hišam, ki so še danes brez vode. Obenem naj bi se okrepila dvigalna črpalka v Pevmi in postavila še ena pomožna.

Na seji so sprejeli tudi načrte za gradnjo novih igrišč na Rojcah, v okraju Svete Ane in pri pevmskem mostu. Te naprave bodo stale okrog 75 milijonov lir; nekaj bo menda prispevala dežela.

Sejo je vodil podžupan, ker se mudi župan Martina v Rimu, da bi dosegel popravke k zakonskemu osnutku za prosti užitinski pas. Predvideno je, da bi se ta podaljšal le do konca tega leta. Po splošnem odporu goriške javnosti in trgovskih krogov, se postavlja zahteva, naj velja podaljšanje vsaj do konca leta 1975. Edino v tem slučaju bi mogli industrialci in trgovci vlagati svoje kapitale v nova podjetja.

Prosti pas je postal za Gorico življenjske važnosti. Prva zagotovila iz Rima so v tem pogledu ugodna.

SPREMEMBE NA OBCINI

Občinski odbornik za gospodarske zadeve Lanfranco Zuccali je podal pred nekaj dnevi ostavko zaradi bolezni. Ohranil bo pa seveda še vedno svoj sedež kot občinski svetovavec enotne socialistične skupine v mestnem svetu.

Odborniško mesto za gospodarstvo je sprejel Sergio Rovis, drogerist na Travniku, ki je bil prej načelnik socialnodemokratske skupine.

DEŽELNA KMETIJSKA USTANOVA

Kakor smemo upravičeno pričakovati, bo goriško mesto vendarle nekaj dobilo od dežele. V Gorici bo skoraj gotovo postavljen sedež Deželne ustanove za kmetijstvo.

- Hanaljska dolina

širiti svoj razvojni načrt tudi »na kontinent«.

Pod temi splošnimi besedami se skriva najbrže že stari načrt, da bi se rajbeljska ruda prevažala v sardinske topilnice, naša dežela bi pa zopet prišla ob eno največjih gospodarskih podjetij.

Črni vrh:

PODZEMELJSKI SVET

Pokrajina Beneške Slovenije ni znana le po zgornjih prirodnih lepota, marveč tudi po čudovitih podzemskih jamah. Znale so že po svetu Završke jame, ki se po bajnih kopnikih morejo kosati tudi s Postojnsko jamo.

Jamarji nadaljujejo s preiskovanji še mnogih drugih podzemskih votlin. Dosti takih se jih skriva še v trikotniku med Črnim vrhom - Prosnidom in Ivanacem. Že leta 1959 so tu odkrili videmski jamarji brezdana in votline Škratovo in Halopovo jamo.

Pred dobrim tednom se je spustila v podzemlje tega okoliša nova odprava, ki je ugotovila obstoj še drugih zanimivih jam. Preiskovanja pa niso samo znanstvenega pomena; še važnejša so za razvoj turizma.

V zvezi s turizmom nameravajo prav širokopotezno urediti za obisk tudi starodavno Landarsko jamo. Načrti so že pripravljeni. Manjkajo pa še denarni fondi.

Po dosedanjih načrtih bo razpolagala ta ustanova s primernimi zneski za pobudo kmetijstva in živinoreje v vseh treh pokrajinah dežele.

Od delovanja te ustanove bo v marsičem odvisen dvig gospodarstva posebno v soški pokrajini. Potrebni bodo ustrezni kmetijski tečaji, posebne stalne kmetijske posvetovalnice. Ker je v vseh treh deželnih pokrajinah precejšnje število slovenskih kmečkih gospodarjev, je deželna uprava dolžna poskrbeti za nastavev ustreznega števila slovenskih uradnikov in osebja.

BREZ DIMA

Od ponedeljka dalje bo po vseh goriških kinematografih in podobnih dvoranah čist zrak. Goriški prefekt je namreč izdal poseben odlok o prepovedi kajenja v javnih dvoranah na podlagi priporočila zdravstvene komisije. Za kršilce so predvidene stroge kazni.

Izjemoma bo dovoljeno kaditi le v tistih dvoranah, ki imajo prezračevalne naprave.

Prepoved je izzvala med občinstvom deljena mnjenja. Polovica obiskovalcev bi še vedno rada uživala nikotin in film obenem.

GLEDALISKO GOSTOVANJE

V soboto zvečer in v nedeljo popoldne je nudilo Slovensko gledališče iz Trsta izreden užitek goriškim Slovencem. Nastopilo je v Katoliškem domu z igro o slovenskem božiču »Ta sveti dan — veseli dan«.

Prvi večer je bila dvorana na pol prazna. V nedeljo popoldne je pa zmanjkalo vstopnic. Navzočih je bilo tudi več gostov iz Slovenije in iz Koroške. Igro je priredil dr. Bruno Hartman po besedilu koroškega bukovnika Andreja Schuster-Drabosnjaka, rojenega leta 1768. Okvir k igri podaja božičevanje v koroškem kmečkem domu, s prazničnimi običaji, s prihodom kolednic in kolednikov in s skupno igro o božičnem misteriju. V igri se prepletajo božična nabožna obredja z ljudskimi nastopi pastirjev, birta, vandrovca. Vse pa ljubko vokvirjeno kolednic - angelcev, ki stopajo med petjem kolednic po stopnicah kot z nebes na zemljo.

Scenski mojster je izredno domiselno šil vprašanje odra, ki je imel v vseh prizorih isto sliko. Vendar je v gledavcu vzbujal vtis, da se s prizori neprestano menja tudi pozorišče. Morda je nekoliko motila slika s Herodežem na voznem kolesniku. Režiser Gombač je pokazal nove prijeme. Na razmeroma majhnem odru je bilo vse večdimenzionalno razgibano in vendar zaokroženo povezano.

Vsi igralci so učinkvito podali vsak svojo vlogo po temeljnem načelu, da igre ne igrajo, ampak da vzbujajo v gledavcu občutje, kako so naši predniki doživljali in čustvovali ob globoki mistiki poglavitnih praznikov v letu. Poslušavci so res podoživljali »ta sveti dan«. Zasluga pa gre umetniškemu prizadevanju vodstva in vsega osebja Slovenskega gledališča v Trstu.

MRZLICA

Kljub mrzlemu, a vendar dokaj suhemu vremenu, je tudi Gorico obiskala vsakoletna epidemija mrzlice. Podobna je onim iz prejšnjih let, samo imena ji še niso dali

Iz Goriške

pravega. Bolnika trese 3 ali 4 dni in doseže tudi precej visoke stopinje. Potem se pa bolnik čuti še nekaj časa utrujenega z močnim glavobolom.

V Gorici je obležalo zaradi te bolezni okrog polovice ljudskošolskih otrok. Na srednjih šolah je odstotek precej manjši. V industrijskih podjetjih so zaznamovali od 15 do 30 odstotkov obolenj.

Zdravniki priporočajo ob prvih znakih bolezni takoj v posteljo in tople čaje.

Ronki: GORIŠKO LETALIŠČE

Nekdanje vojaško, potem civilno letališče se je z goriških Velikih Roj dokončno umaknilo drugam. Kot zadnji ostanek je stala le še vremenska opazovalnica, katero so pa zadnje tedne tudi odnesli. Nekdanje mogočne stavbe počasi razpadajo.

Vse letalske naprave se sedaj nahajajo v Ronkah, kjer se letališče dobro razvija. Lansko leto je pristalo in odletelo z ronškega letališča nekaj več kot 11.000 potnikov, medtem ko jih je bilo leta 1964 komaj 5900.

Do poletja bodo letališče še razširili in dodali nova tekališča, sposobna tudi za največja medcelinska letala. Letališče, ki je doslej vezalo v glavnem Rim in Milano z našo deželo, naj bi se vključilo v mednarodno letalsko omrežje. Po novih načrtih naj bi služilo tudi povezavi z vzhodno in severno Evropo, že zaradi ugodne zemljepisne lege naše dežele.

Sovodnje:

PREBIVAVSTVO — PODPORE

V lanskem letu se je pomnožilo število občanov za 5 oseb. Za toliko namreč presegajo rojstva število umrlih. Rojenih je bilo 27 otrok, umrlo je pa 22 občanov, večini starih nad 70 let. Najmlajši med umrlimi je bil 43-letni Ladi Uršič iz Sovodenj; najstarejša pa 84-letna Kristina Černic. Poročilo se je 26 parov. Dosti domačih fantov je pa poiskalo neveste v Jugoslaviji. Doma se je poročilo 15 parov.

Pri pregledu prebivavstva 30. junija lanskega leta se je ugotovilo, da je imela ta popolnoma slovenska občina 1785 prebivalcev; med temi 910 žensk.

Občinska uprava bo tudi letos lahko pomagala potrebnim dijakom. Prejela je od deželne uprave milijon in 200.000 lir prispevka. En četrt milijona bo porabila za prevoz otrok z Vrha v sovođenski otroški vrtec, ostalo pa bo šlo za podpore in prevoze dijakov v goriške srednje šole.

PLANINSKI PLES

Slovensko planinsko društvo v Gorici bo priredilo v soboto, 4. februarja, 10. planinski ples. Pustna zabava bo v Prosvetni dvorani na Verdijevem korzu od 21. do 5. ure zjutraj. Igrali bodo Veseli planšarji iz Ljubljane. Na razpolgo bodo prigrizki in pristno domače vino. Vstop bo možen samo z vabili, ki so na razpolgo v ulici Ascoli 1 pri odborniku Košuti ul. Mameli 8.

RAZSTAVA

V kromberskem gradu so odprli v ponedeljek, 16. januarja, zanimivo razstavo Kamnite ljudske plastike na Krasu. Razstavo prireja Goriški muzej s sodelovanjem Slovenskega etnografskega muzeja. Razstavljeni predmeti prikazujejo izredno zanimive primerke naše ljudske plastike. Razstavo naj si ogleda vsakdo, ki mu je še pri srcu naša starostnost.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dva ciril-metodijska zbornika

V Pragi izhaja revija »SLOVANSKY PREHLED«, ki ima šest števil letno in jo izdaja češka Akademija znanosti in umetnosti v zvezi z raznimi organizacijami vzhodno-evropskih socialističnih držav. Ureja jo uredniški odbor, katerega predsednik je Vaclav Král, odgovorni urednik pa Jozef Hrozič. Zadnja številka prinaša med drugim članek o Ivanu Cankarju za 90. obletnico njegovega rojstva. Napisal ga je Viktor Kudelka. Članek obsega dve strani in pol gostega tiska, ilustrira pa ga Cankarjev avtoportret narisani s svinčnikom.

Revija se največ ukvarja s kulturno-zgodovinskimi vprašanji, predvsem s tistimi iz bližnje preteklosti, od prve svetovne vojne naprej. Od časa do časa pa poseže tudi dalje nazaj v preteklost in prinese kako razpravo iz zgodovine narodov, ki pripadajo slovanskemu jezikovnemu območju, pri čemer se drži takšnega pojma slovanstva, kot ga danes pojmujejo v Sovjetski zvezi, torej takega, ki ni omejen zgolj na jezikovno sorodnost, ampak ima tudi političen prizvok. Kljub temu pa je najti v njej tudi nekatere prav zanimive članke in razprave.

Tako prinaša zadnja številka poročilo o dveh važnih ciril-metodijskih zbornikih. Prvega je izdala založba Böhlau-Verlag in Kölnu in Gradcu pod naslovom »Cyrillo-Methodiana« in s podnaslovom »Prispevki k zgodnji zgodovini krščanstva pri Slovanih 863-963«. Zbornik ima 505 strani in 34 ilustracij. Drugega pa je izdala filozofska fakulteta v Brnu pod naslovom »Magna Moravia« in je izšel za tisočstoletnico prihoda svetih bratov Cirila in Metoda na Moravsko. Ta zbornik šteje 639 strani in je tudi ilustriran.

Revija »SLOVANSKY PREHLED« prinaša kritično poročilo o obeh zbornikih, ki ga je napisal neki Bulin. Avtor recenzije polemizira z zbornikom »Cyrillo-Methodiana«, kar zadeva pojmovanje zahodne in vzhodne kulture in glede dozdevnega precejšnje frankovsko-bavarske vloge v pokristjanjenju Moravanov in Čehov. Pač pa se strinja avtor z razpravo znanega ameriškega slavista prof. Dvornika v omenjenem zborniku »Bizanc, Rim in Franki ter pokristjanjenje južnih Slovanov«. Prof. Dvornik prikazuje v tej razpravi zgodovino pokristjanjenja južnoslovanskih narodov, pri čemer razpravlja o izvoru Hrvatov in Srbov in dokazuje, da so sarmatskega pokolenja.

Zbornik »Cyrillo-Methodiana« vsebuje tudi članek o pokojnem slovenskem zgodovinarju ciril-metodijskega razdobja in zgodnje slovenske zgodovine, prof. Francu Grivcu.

Zelo zanimiv je tudi zbornik »Magna Moravia« ki ga je izdala, kot omenjeno, filozofska fakulteta v Brnu, ker v marsičem v luči novejših arheoloških in zgodovinskih dognanj popravila dosedanje pojme o dobi svetih Cirila in Metoda in o pokristjanjenju zahodnih Slovanov. Delno pa seveda preveč poudarja samo politične momente in vplive njunega dela in zapostavlja njuno krščansko misijonsko poslan-

stvo. Opaziti pa je, da skušajo nekateri avtorji tega zbornika preveč krepiti tezo o nekdanji enotnosti Čehov in Slovanov, ki je v nasprotju s slovaško težnjo po narodni samostojnosti.

Oba omenjena zbornika pa sta neobhodno potrebna v knjižnici za vsakogar, ki se ukvarja z zgodovino slovansko govorečih narodov, ker predstavljata v marsikaterem pogledu sintezo najnovejših dognanj, do katerih so se do zdaj priborile zgodovinske vede o stari zgodovini in izvoru teh narodov.

UMIRANJE DNEVNIKOV

Prenehala sta izhajati dva nemška dnevnika. V Hamburgu je 31. decembra zadnjič izšel dnevnik »HAMBURG ABENDECHO«, ki je izhajal 92 let. Prenehaj je izhajati zaradi prevelikih stroškov.

V Zahodnem Berlinu pa je prenehaj izhajati 31. decembra znani dnevnik »KURIER«, ki je bil ustanovljen leta 1945. »KURIER« je imel naklado 30 tisoč izvodov dnevno.

V Moderni galeriji v Ljubljani je bila prirejena razstava primorskega slikarja Vena Piona. Veno Pilon je večkrat sam vodil obiskovalce po razstavi in razlagal svoje slike.

Razstava slovenskih znamenj

V Sloveniji so začeli zadnja leta spet bolj skrbeti za značilna in lepa starodavna znamenja ob cestah in v bližini, ali pa tudi v sredini vasi, ki so jih postavili slovenski predniki v prejšnjih stoletjih v spomin na kako nesrečo ali milost, največkrat po kaki zaobljubi. Ta znamenja so izredno pomembne priče umetniškega čuta in ustvarjalnosti slovenskega ljudstva v nekdanjih dobah, poleg tega pa so tipična za slovensko pokrajino in slovenske vasi ter jih značilno poživljajo. Zdi se, kot da so ta znamenja z nešteti cerkvicami na hribih vred prava duša slovenske pokrajine, od Prekmurja in Koroškega do Soške doline in Istre. Prva leto po vojni so primitivni ljudje in fanatiki uničili mnogo takih znamenj in kapelic, med njimi tudi precej umetniško zelo pomembnih in naravnost nenadomestljivih za zgodovino ljudske umetnosti na Slovenskem. Vendar pa jih je še precej ostalo in o njih je izšla pred leti posebna in odlična študija v samostojni knjigi (Marijan Zadnikar: »Znamenja na Slovenskem«, Slovenska Matica, 1964). Pred Božičem pa so odprli v muzejski galeriji v Škofji Loki razstavo pod naslovom »Lesena poslikana znamenja iz Poljanske doline«. Ta razstava je bila rezultat celotnega dela, med katerim so se odpovali prvotnemu namenu, da bi razstavili znamenja obeh tamkajšnjih dolin in Sorškega polja, in se omejili samo na gradivo Poljanske doline. Pa še tega materiala je bilo na eno razstavo skoro pre-

več, saj je škofovski muzej pokazal na njej čez trideset originalnih znamenj. Razstava je imela etnografski značaj. Znamenja so na njej bila razdeljena po motivih na pogrebna znamenja ali takomenovane »kerleže«, ki jih je bilo največ, na znamenja, ki so jih postavljali v spomin na razne nesreče, ter na znamenja samo verske vsebine.

ZMEDA ZARADI »DEŽELE«

Slovinci si zaradi svojih posebnih državnopravnih razmer nismo izoblikovali točnega državnoslovnega, parlamentarnega in upravnega izrazoslovja, ker nismo imeli lastne države in zato ni bilo uradnih izrazov. Uporabljali smo tuje, če pa smo jih prevajali, je imel tu vsak uradni in neuradni prevajavec v bistvu prosto roko, da je zapisal, kar je hotel. Tako je danes z besedo »dežela«. Tu živimo v »deželi Furlaniji-Juljski krajini«. Izraz »dežela« pomeni v italijanski regije, v nemščini Land. Toda Radio Trst A nam pogosto celo v isti oddaji govori o naši deželi, pod katero misli »avtonomno deželo Furlanije-Juljske Benečije«, in o »deželi«, pod katero misli vso Italijo.

Isto dela ljubljanski radio in časopisje. »Dežela« jim je Slovenija in »dežela« (vsa naša dežela) jim je Jugoslavija. To je seveda prevedeno iz srbsčine, kjer »zemlja« res pomeni nekaj sinonim za državo in nima pomena geografsko omejene enote kot jo ima »dežela« v slovenščini. »Zemlja« bi se moralo prevesti v slovenščino kvečjemu kot »cela država«, v nasprotju s posameznimi deželami v njej.

Vse to ustvarja v poslušalcih in bralcih zmedo, ker morajo ugotoviti, kdaj je prevajal časniki izraz Paese (ki pomeni isto kot srbska zemlja in pomeni vso državo) ali je zemlja, ali kdaj misli samo na našo avtonomno deželo. Mislimo pa, da bi se vendarle dalo doseči, da bi se držali časniki tudi v tem nekega enotnega izrazoslovja, izhajajoč s stališča, da je država v slovenščini širši pojem kot dežela, enako kot v vseh drugih jezikih.

V neki votlini v kraju Monte Papaluccio, nekaj kilometrov od kraja Oria v Apuliji, so našli kamnit napis takomenovane messapijske kulture, ki je cvetela na Kreti v 13. stoletju pred Kristusom. To potrjuje pisanje grškega zgodovinarja Herodota, da je segala kretska kultura v Apulijo.

Mednarodno pesniško nagrado »Etna - Taormina« so podelili za letošnje leto italijanskemu pesniku Giuseppu Ungarettiju. Nagrado, namenjeno tujim pesnikom, pa so razdelili med češkega pesnika Vladimira Holana in nemškega pesnika Hansa Magnusa Ezensbergerja.

Ruski roman o Jexusu in Satanu

V ruskih literarnih krogih je vzbudila senzacijo delna objava romana »Gospod in marjetica« ruskega pisatelja Mihajila Bulgakova. Roman je izšel v reviji »Moskva«. Ta roman je pisal Bulgakov 12 let in ga dokončal malo pred letom 1940, toda Stalin in njegovi nasledniki so objavo romana prepovedali. Roman je namreč satiričnega značaja in se je zdel stalinističnemu režimu nevaren.

Zgodba se dogaja v Moskvi okrog leta 1930. Glavna oseba v njem je Satan v podobi inozemskega čarovnika, ki povzroča okrog sebe bolezni, nevšečnosti in uničenje. V romanu pa nastopata tudi Jezus kot izredno mil človek in Juda Iskariot v podobi izdajalca. V nekem govoru izjavi ta Jezus Bulgakova naslednje: »Vse vlade pomenijo nasilje nad človeškimi bitji in prišel bo dan, ko ne bo ne vlad ne cesarjev. Človek bo stopil v kraljestvo resnice in ne bo potrebna nobena vlada«. Kristus predstavlja nasprotje zla v boju med dobroto in hudobijo.

Bulgakov je tudi zapisal: »Kadar kak človek podpira zlo, ga spodbuja ali ostane indiferenten od

njega, postane oblast tiranija in moč postane šibkost.

Druge polovica romana bo objavljena v prihodnji številki revije »Moskva«.

»SOLZICE« V ITALIJANŠCINI

V založbi »La scuola« v Bresciji je izšel z letnico 1966 italijanski prevod Vorančevih »Solzic«. Z naslovom »Mughetti« je oskrbel skrbno izdelan prevod goriški profesor Mirko Rijavec. Uvod je napisal Giovanni Simcich. Knjiga obsega enajst črtic. Izdaja s 101 stranjo je izšla v veliki in skoraj razkošno opremljeni obliki. Opremil jo je risar Antonio Larocca s štirimi celostranskimi slikami.

Moti le pripomba, da je izvirni naslov knjige »Dobro jutro«. Prevajavec nam je pojasnil, da je napako povzročila tiskarna.

Prevajavcu moramo pa čestitati, ker je obogatil italijansko slovstvo s prevodom enega najlepših slovenskih del.

»Mughetti« so v razprodaji v knjigarnah in tudi pri prevajavcu M. Rijavcu, Gorica, ul. Orzoni 33.

GOSPODARSTVO

Ali grozi človeštvu lakota?

Ce gremo po mestu in gledamo blago v izložbenih oknih, vidimo toliko dobrot, da se v nas utrdi prepričanje, da lakota sploh ni mogoča. Do enakega prepričanja pride, če gledamo okoli šol na odmetke, kaj vse zamujejo današnji dijaki. Če bi pobrskali po šolskih smetiščih, bi našli odvržen kruh z marmelado, kruh z mortadelo in celo z gnjatjo, bel kruh itd. In mladina ti ne verjame, da ne bo vedno tako, da marsikje na svetu ni tako in da vsako leto celo umre mnogo desetisočev ljudi — zlasti otrok —, ki niso bili nikdar v svojem življenju siti. Naša mladina tega ni videla in zato ne verjame ter misli: saj ni mogoče.

Naša današnja mladina tudi ne veruje, da je v naših krajih še vse polno živih in niti ne tako starih ljudi, ki so bili v svoji mladosti le redko kdaj siti, ki niso poznali potic in gubanic in pine in ki so kot priboljšek za Božič poznali le čisto koruzen kruh, za Veliko noč pa nekaj belega, maslenega kruha. Polenta je pela in krompir, fižol ter repa s korenjem.

In danes? Več kot milijarda in pol ljudi, več kot polovica človeštva, nima zdaj niti take hrane, kot so jo imeli naši predniki pred 50 in več leti. Na svetu so ljudstva, ki sploh ne poznajo druge misli kot željo po jedi in ki se gotov letni čas hranijo samo s sladkimi koreninami in kar dobijo v prirodi, torej tudi s kobilicami in večjimi mravljami itd.

NIZEK SREDNJI LETNI DOHODEK

Za merilo blaginje naroda in posameznikov imamo srednji letni dohodek: to je dohodek, ki statistično odpade na posameznika. Trenutno imajo najvišji srednji dohodek v državi Kuwait, v perzijskem zalivu. Tam plačujejo Amerikanci vladarju tako visoko odškodnino za petroleje, da bi odpadlo na vsakega državljanca 2.032.368 lir letno, če bi bil ta dohodek enakomerno porazdeljen med državljane. Za 23.000 lir nižji povprečni letni dohodek imajo državljani Združenih držav. Ti imajo skoraj štirikrat večje dohodke kot Italijani (580.000 lir letno). Italijan iz Piemonta pa ima trikrat in tudi štirikrat toliko letnega dohodka kot Kalabreži. In tudi ti imajo mnogo višji letni srednji dohodek kot mnogi drugi narodi.

Manj kot 150.000 lir letno znaša povprečni letni dohodek na posameznika v Iraku in v Hondurasu, v Ghani znaša 143.000 lir, v Egiptu 142.000, manj kot 140.000 lir pa v S. Domingo, Paragvaju, na Formozi in v Peruju, v Urugvaju 126.000, enako v Ekvadorju, nekaj nad 100.000 v Maroku in v Siriji. Tem državam jih sledi cela vrsta, kjer niha mesečni dohodek posameznika med 3 in 7.000 lir. Med te države spadajo: Brazilija, Malaysia, Sudan, Vietnam, Indija, Koreja, Pakistan, Kitajska, Burma, Nigerija, Nepal, Haiti in Indonezija. V tej skupini držav so najbolj obljudene države in če bi seštel samo prebivalstvo Brazilije, Indije, Kitajske, Pakistana in Indonezije, bi dobili število 1500 milijonov ali poldrugo milijardo ljudi ali skoraj polovico sedanjega človeštva. In ta polovica človeštva ni nikoli sita, kljub vsej svoji skromnosti.

JE MOGOČE PRESKRBE TI DOVOLJ HRANE ZA TOLIKO LJUDI?

Na svetu je vse polno površin, ki niso obdelane, a bi lahko rodile hrano. Poglejte samo Italijo! V srednji in južni Italiji je mnogo mnogo njiv in površin, ki niso obdelane ali ki bi lahko rodile mnogo več. Interniranci smo v tistih krajih mnogo videli. Zlasti izobrazba — mislimo strokovno kmetijsko izobrazbo — je tam zelo nizka. Izsekali so gozd, potem pa šli orat viseče parcele, nakar so prišle povodnji in pokvarile velike predele. Morali bi pogozdovati. Opuščene in neobdelane ostanejo danes mnoge površine, katere so zapustili tisti, ki odhajajo v mesta z dežele. Take kot v Italiji, pa so razmere tudi v drugih državah.

Na celem svetu je ogromno močvirij in drugih površin, ki bi se dale z majhnimi stroški izsušiti, zboljšati in urediti za pridobivanje živalske krme in človeške hrane. Z velikimi stroški bi lahko spremenili v rodovitno zemljo tudi puščave. Ni pa več daleč čas, ko se bodo popolnoma načrtno gojilo v morju ribe in ko bodo na morskih obalah velika gojišča alg in tudi planktona. V zadnji svetovni vojni so nemški vojaki uživali tudi umetno čokolado, izdelovali pa so iz petroleja tudi umetne beljakovine, najdragocenejšo sestavino hrane. Danes še ne moremo presoditi, kakšen prispevek bo dala kemija za zagotovitev prehrane vsega človeštva, a majhen ta prispevek ne bo. Zagotovljen je že ogromni prispevek, ki ga dajejo umetna gnojila in ga bodo dajala vedno bolj. Zato ni na mestu pesimizem,

da ne bi bilo mogoče prerediti človeštva, čeprav se ne bi posrečilo saditi krompirja in fižola na luni.

POTREBNA JE VZAJEMNOST MED DRŽAVAMI

A kaj bi bilo potrebno za zagotovitev večjih količin hrane in za preprečitev lakote na svetu? Potrebno je sodelovanje vseh držav in vseh znanstvenikov. Med državami in posamezniki je potrebna solidarnost. Potrebno je združiti vse sile pri vzajemnem delu. Ne tako kot danes, ko se še hujška eden proti drugemu. Nerazvite države so nahujskane, naj zahtevajo hrane od bogatejših, in mnogi voditelji zaostalih novih držav zahtevajo hrano tudi od Združenih narodov, oni in njihova ljudstva pa lenuharijo. Mnogi zahtevajo od FAO (Mednarodna organizacija ZN za kmetijstvo in prehrano), sami pa pri tem ne sodelujejo, razen z negativno kritiko.

Za človeštvo je letos dobro, ker je Bog dal lani obilno letino. Letina je bila obilna na Kitajskem, v Rusiji in več ali manj v celi Evropi. V Aziji niso še nikdar pridelali toliko riža, ki je hrana polovice človeštva. A če bi nas Bog ne bil obdaril z dobro letino, če bi imela Kitajska z Rusijo tako letino, kot so bile zadnje, to je slabe?

V takem slučaju ZDA s Kanado ne bi mogle kriti vseh primanjkljajev, ker zaloge ZDA niso neizčrpne, in najbrž bi zopet pomrlo od lakote vsaj nekaj deset milijonov Indijcev. Kljub sorazmerno dobri letini potrebuje Indija še vedno vsaj 10 milijonov stotov pšenice na mesec. Glavni ali skoraj edini dobavitelj pa so ZDA, ki skušajo zopet pridelati čim več in ne delijo več nagrad tistim, ki pšenice ne sejejo. Raje narobe. ZDA skušajo zopet napolniti svoje zaloge, ki so že precej zmanjšane.

Ali se bo človeštvo obvarovalo pred splošno lakoto? To zaviši popolnoma od njega samega in od Božjega blagoslova.

Smernice za sadjarstvo v Italiji

Nedavno je bil v Veroni dobro obiskan sestanek sadjarskih strokovnjakov in strokovnjakov za prodajo in porabo sadja. Sedaj organizirajo mnogo širši sestanek in ponovno v Ferrari. Iščejo smernice za sadjarstvo, predvsem pa kako bi se izvlekli iz sedanje nadprodukcijske krize. Jabolka Delicious so ostala na drevesih, ker so ponu-

jali za kg lepega blaga samo 10 lir, in enako tudi hruške Passa Crassana, za katere pa so ponujali celo samo 5 lir za kg. In s takimi krizami je potrebno računati tudi v bodoče.

Letos je bila v Ferrari najobilnejša letina jabolk in hrušk. Pridelek jabolk se je dvignil od predvojnih 3 milijonov stotov na 25 mil., pri hruškah pa od 2 milijonov stotov na 12 milijonov stotov. A še ni rečena zadnja beseda, ker je še mnogo mladih nasadov, ki sploh še niso rodili.

Hočejo torej nove smernice. Pisec teh vrst je svetoval nekemu tehniku, ki ima tam nekaj besede, naj zaenkrat uničijo polovico nasadov, ker imajo tudi druge italijanske pokrajine in inozemske države pravico in željo razviti svoje sadjarstvo.

GOJENJE SONČNIC

Izgleda, da bodo sončnice zopet prišle do časti, a ne samo za zabavo, za luščenje v ustih, marveč za pridobivanje jedilnega olja.

V provinci Grosseto so zadnji dve leti delali skušnje z nekaterimi ruskimi sortami, ki imajo dve prednosti pred našimi: V semenu je višji odstotek olja in glave se tako nagnejo, da ptiči ne morejo do zorečega semena. Preizkušajo tudi 2 jugoslovanski sorti.

ŠKANDAL PRI TELEVIZIJI

Pri razgovoru, katerega je organizirala italijanska televizija, je neki časnikar izjavil, da je ena tretjina italijanskega vina napravljena s palico, to je brez grozdja, in da so večini vina dodane snovi, ki škodijo zdravju.

O tej uničujoči kritiki domačega vina so razpravljali tudi v parlamentu, kjer je bilo vloženih nekaj interpelacij.

Čudno je, kako je mogel kaj takega izjaviti član stanu, ki pazi, da je nepristranski. Ta izjava je podobna oni pred leti, ko je neki časnikar izjavil, da je mogoče izdelovati sir tudi iz ročajev dežnikov in iz govejih parkljev. Mnogi pridobitni krogi zahtevajo od časnikarjev, da morajo biti v svoji stroki specializirani, drugače se ne smejo pečati z zadevami, ki jih ne razumejo. Potrebna je večja odgovornost v poročanju.

Spomini iz prve svetovne vojne

■ ■ ■ 33 ■ ■ ■ ■ ■ V RUSKEM UJETNIŠTVU ■ ■ ■ ■ ■ Inž.-J. R. ■ ■ ■

Dobil sem odgovor, da se pošta odda vsak ponedeljek Ivanu Fomiču in da jo potem nekdo odnese na poštni urad v Mireni. Pokazal sem svojo spisano karto in prosil, naj povedo, če je moj naslov pravilen. Ni bil popoln in je bilo potrebno pripisati k »stancia Mireni« še »juž. zap. žel. dorogi«.

Nato sem se obrnil proti vratom, kot da hočem iti, a na vratih sem se ustavil in začel: »Oprostite, če vas nadlegujem, a zadeva me hudo muči: V Kijevu sem videl 3 liste, in sicer »Čehoslovak«, »Čehoslovan« in »Slovenski jug«, ki baje delajo propagando za neke prostovoljce proti Avstriji. Ali prihaja kateri teh listov sem, in če ne, ali jih ne bi naročili?«

Po njihovi mimiki sem opazil, da sem zadel v neko vprašanje, ki tudi nje zelo zanima. Dva sta se začela pogovarjati, najbrž v svojem domačem narečju, tako glasno, da so ostali štirje tudi slišali. Jaz pa nisem nič razumel. Eden izmed njih mi je rekel, da je danes že prepozno, da bi to vprašanje obdelovali in da naj pridem drugi dan po kosilu, da se kaj pomenimo. Odgovoril sem, da je prav, saj ne gori, in sem šel, globoko prepričan, da ti mnogo vedó, a mi ne zaupajo. Bomo videli jutri.

Le 24 ur nisem bil na polju, a sprememba je bila ogromna. Če bodo tudi nadalje delavci tako pridni, kot so morali biti včeraj, bodo že naslednjega dne vse grede z različnimi sortami pšenice požete. Potem bo kmalu mlatev. A če bo na razpolago samo ona mala mlatilnica Deering, bo mlatev trajala mnogo dni. Pa kaj to mene skrbi? Ravnatelj je rekel, naj malo nadzorujem delavce... Ni mi šlo v glavo. Če-

mu sta pa brata Fomič, čemu vojaško oblečeni stražnik, čemu še kdo drugi, kate-rega naloga mi ni znana? Nadziranje čeških učiteljev bi pa bila žalitev zanje.

Sel sem na meteorološko postajo in opazoval male gredice na drugi polovici, kjer je bil obran črni himalajski ječmen. Bilo pa je na teh gredicah še marsikaj, česar nisem poznal. Najbolj so me zanimala različne sorte soje s svojimi velikanskimi razlikami v obetajoči se letini. Dolgo časa mi je bilo nerazumljivo, kako sadijo oziroma sejejo semena, da je med različnimi rastlinami ali grmi popolnoma enaka razdalja? Zadeva pa je bila zelo enostavna, kot sem ugotovil, ko sem našel kup prevrtanih desk, ki imajo luknje v ravni črti na točni razdalji 5 ali 10 cm. Zraven so bile palice, ki so imele črte kot meterske mere, v cm. Potem še posebni klini — sadilniki, s katerimi se skozi luknjo na deski napravi v zemlji predpisano globoko jamico, v katero se položi seme. Za različne globine so bili različno dolgi sadilniki.

Sele tedaj sem se zavedel, da so vse mere v meterskem sistemu, katerega pa uradna Rusija takrat še ni poznala. Njivske grede so imele velikost 5x20 m, torej en ar, gredice na meteorološki postaji 1x2 m, pridelek se računa na kilograme in kilogramska je tudi tehtnica v rastlinjaku. Ljudstvo pa ni uporabljalo meterskega sistema in za dolžinsko mero so rabili aršin (71 cm), sažen (3 aršine) in verst = 500 sež-njev; za težo so rabili funt = 40 dkg in pud = 40 funtov = 16 kg. Tudi v trgovini so uporabljali samo ruske mere.

Vzhodno od meteorološke postaje je bila

precejšnja njiva krompirja. Približno 1/3 površine je bila razdeljena v tri enake njivske grede, ki so bile 10 m široke in 50 m dolge. Očitno je bil tam v teku nekakšen poskus. Bom že zvedel, kaj je. Na koncu teh treh je bila četrta — 30 m dolga in 10 široka —, na kateri je tudi rastel krompir, a druge sorte. Zeleni listi tega so me spominjali na neko ameriško sorto krompirja, katero smo imeli mi doma in ki je po mojem mnenju najbolj okusna med vsemi znanimi sortami. Ta sorta je zelo zgodnja in v vsakem grmu zarodi veliko število bolj drobnih plosknatih gomoljev, z belim mesom. Za industrijsko pridelovanje na veliko in s stroji ni primerna, pač pa za družinske vrtiče.

Okoli vseh štirih gred krompirja in še na posebni njivi je bil zasajen navaden krompir, ki je pokrival v celoti okoli 1/2 ha površine. Ker je bila zemlja kot ustvarjena za krompir, se je lahko računalo več kot na 100 stotov pridelka.

Sem pa le enkrat prišel do tega, da si bom lahko ogledal gospodarska poslopja, skladišča, hleve, skednje in drugo, kar mora biti v vzhodnem delu dvorišča, naprej od kuhinje. Sedaj je čas. Poglejmo!

Na gornji strani dvorišča, sporedno z laboratorijem, je bilo poslopje z dvema večjima prostoroma v pritličju. Tu so spali ujetniki, katere je nadziral vojaško oblečeni paznik, oborožen z bridko sabljo ob strani in s palčico v roki. Svoje krdelo je imel tedaj na polju. V zgornjem nadstropju je morala biti žitnica. Te hiše se je dotikala lopa, odprta na treh straneh. (Dalje)

—•—

Ljubljanski študentovski list »Tribuna« je prinesel dolgo in pozitivno kritiko o zadnji številki tržaške revije »Zaliv«.

Izšla je nova štev. tržaške revije »Most«.

Pokristjanjenje Slovencev

(Nadaljevanje s 3. strani)

spravlja v svinjak ali iz njega); suge — sesati (seski), slaat — otava (košnja);

tagel — dlaka, telli (staronordijsko) — razbrzdán, razigrán (tele); beseda telege, neke viste lesen jarem za krave ali vole, ki ga uporabljajo na slovenskih kmetijah, pa pride najbrž od staronordijskega izraza tilleggja (obložiti, obdati), ker ta jarem od obeh strani vklene vrat živali; tispe — psi-ca, tupp — petelin, tvägga — žvekati, prežvekovati; varg — volk.

Bohinjski Tamar je gotovo ostanek staronordijske besede hamarr — pašnik.

Na Pohorju in najbrž tudi še drugje pa pravijo goveji živini (čredi) še danes »žvaj-ga«, po staronordijski besedi kvik ali kveg. Drugje se je ohranila ta beseda le v rahlo spremenjeni obliki živad.

Konji: Presenetljivo mnogo se je ohranilo v slovenščini starih nordijskih izrazov v zvezi s konji, kar je dokaz, da je bila konjereja že pri davnih »Solvendcih« zelo razvita.

Ohranila so se celo še starodavna nordijska konjska imena: Fuks (za rdečerjavega konja), Mani (staronordijsko mitološko Máni), Pram (prámr je pomenilo v starem nordijskem jeziku vlačilni čoln s ploskim dnóm, v norveščini praam, v švedščini pa pomeni praam vlačilca; Pram pomeni torej: močni, vlačilec), Rusa (staronordijsko: ryssa — kobila), Šimel (staronordijsko skimi (izg.

žimi) je pomenilo blesteč, sijajen, svetel; v sagah: skimudr; v švedščini skimmel), Vranec (ravn — vran).

Še bolj čudno je, da se pogovarjajo slovenski kmetje še danes s svojimi konji samo v starodavnem nordijskem jeziku. Izraz mrha, s katerim nagovarjajo kobile in ki ga uporabljajo tudi drugače mnogokrat namesto besede kobila, ni nič drugega kakor staronordijska beseda merr — kobila. Kobila pa pride najbrž od besed kob (koble — pariti se) in fylla (staronordijsko) — mlada kobila, medtem ko pride beseda konj najbrž od staronordijskega izraza kyn — moški spol (kyn-ferd: prvo besedo uporabljamo Slovenci, druga pa je prešla v nemščino).

Beseda žrebec pride iz staronordijskega izraza öyredask ali öyrebukk (žöyre-bukk, po izpadu polglasniškega glasu öy: žrebük in končno: žrebec; od tega tudi žrebe in žrebica).

Če hoče slovenski kmet pognati svojega konja hitreje, zavpije: »düja!«; če hoče, da zavije na desno, mu zapove: »bístahár!«, in če želi, da zavije na levo, zakliče »dühót!«

»Düja« pride od staronordijskega glagola dýja in pomeni: naredi ali potegni! »Bístahár« pa pride najbrž, po smiselni in glasovni rekonstrukciji, iz staronordijskih besed »Buss stokkr!«, kar pomeni »Daj, hitro!« (Buss — daj! je priganjalni izraz, stokkr pa pomeni: hitro ali naglo). Manj verjetno je,

da pride izraz »bístahár« iz besed »Buss tak ár!« (Daj, zavij takoj!) ali »Buss tak hra-dr!«, kar pomeni isto, ali celo, da bi prišel zlog »hár« v »bístahár« iz besede krókr (ali kraa), ki pomeni ovinec, čeprav je tudi to možno.

»Dühót« pa pomeni v staronordijskem jeziku »dýja-hot!«; tudi smisel tega izraza je »daj no!«, podprto z grozilno besedico »hot«.

Konja ustavijo s klicem »uoga!«, kar pride zelo verjetno iz staronordijske besede hugga, ki pomeni popustiti, olajšati, počivati.

Kadar gospodar ali hlapec čisti ali napre-ga konja in bi rad, da bi se ta prestopil, ga potreplja ali prijazno ploskne z dlanjo po zadnjem boku (bok pride iz staronordijske besede bak — zadnja stran) in mu prigo-varja: hum (ali humi), stopi, hum! Vzklik hum pa ni nič drugega kot staronordijska beseda »hom«, ki pomeni zadnje konjsko stegno (nogo).

Kopito pride najbrž iz besede koppu (v sestavljenki koppu-stein pomeni okrogel, obrušen kamen) in toga, ki se nanaša na noge v različnih pomenih. Podkev je zelo izrazita slovenska beseda, ki pride iz glagola podkovati, hkrati pa je to pristna staronordijska beseda, kar se razodeva zlasti v njeni štajerski narečni obliki »podkóva«. Staronordijsko bóti-kova pomeni dobesedno »čevlji — kovinak, kovinski čevlji« (bóte pravijo čevljem še danes na Postojnskem in tudi drugod), torej podkve.

((Dalje))

ŠPORT

Kaj je treba odpraviti iz slovenskega športa

Te dni je bila v Ljubljani povratna košarkarska tekma za pokal prvakov med ljubljansko »Olimpijo« in holandskim klubom »Herly« iz Amsterdama. Zmagala je »Olimpija« 87:82 (v prvi tekmi v Amsterdamu pa je bila premagana z nekaj koši razlike). Tudi tekma v Ljubljani je bila napeta in enakovredna, tembolj ker so trije izmed najboljših igralcev »Olimpije« zdaj z jugoslovansko reprezentanco na turneji po Združenih državah in zato nastopili nekoliko okrnjeni. Kljub temu se jim je posrečilo zmagati, tako da so prišli v naslednje kolo tekmovalja evropskih prvakov.

To je pozitivno. Negativno pa je to, da se je ljubljansko občinstvo pri tem zelo nešportno obnašalo, kar so poudarili vsi igralci in vodje »Herly«, ki so dajali po tekmi izjave za tisk. In glede na to lahko rečemo, da je bil slovenski šport pri

tem poražen. Kajti kaj pomaga nekaj košev več, če pa je izšel slovenski šport iz tekme kot moralni premaganec.

Znano nam je bilo, da se dogajajo v južnih mestih Jugoslavije neredi in grobosti na igriščih, tako da je za moštva iz Slovenije in sploh za »tuja« moštva (iz drugih krajev) pogosto nevarno zmagati, tako da se rajši odrečejo zmagi, da odnesejo celo kožo z igrišča, kot npr. ravno »Olimpija« lani iz Zadra, ko je igrala odločilno tekmo za državno košarkarsko prvenstvo. In slovenski tisk je tako ravnanje obsojal. Nismo pa vedeli, da se je tako nešportno obnašanje polastilo tudi slovenskega občinstva. To je znak primitivnosti in surovosti.

Razumljivo je, da občinstvo predvsem drži z domačim moštvom, a biti mora objektivno in nagraditi tudi lepe nastope gostujočih moštev. Tudi oni se potrudijo, da občinstvu nekaj nudijo. In gledalci bi morali biti hvaležni za to. Športni nasprotnik še ni »sovražnik«, nasprotno: ravno šport nam daje lepo priložnost, da premagujemo primitivnost v sebi in gojimo v svojem značaju boljše lastnosti, med katere spada objektivnost in sposobnost, dati tudi »nasprotniku« priznanje, kadar si ga zasluži. Izsiljena ali celo prigoljufana zmagi (tudi s prebucnim ali grozečim navijanjem občinstva) ni nič vredna in pomeni moralen poraz.

Zato smo bili žalostni, ko smo brali tiste izjave holandskih igralcev o tekmi. S kakimi vtisi so odhajali iz slovenske prestolnice? Gotovo ne z lepimi.

Podobni pojavi nešportnega obnašanja so se pojavili tudi že med našim občinstvom, npr. na nekaterih nogometnih tekmah letošnjih športnih iger »Bora«. Take pojave je treba v kali zadušiti in storiti vse, da bo postalo naše občinstvo vzgojeno in — športno, kakor se za šport in za naš narod, ki se prišteva med visoko kulturne narode, spodobi.

—0—

ODPUST DELAVCEV

Nemška avtomobilska družba »Opel« je odpustila v zadnjih treh tednih 5700 delavcev in nameščencev, med njimi več sto tujcev. Odpuščeni so iz njenih tovarn v Rüsselsheimu in Bochumu. To je posledica gospodarskega upada v Nemčiji, o katerem piše nemški tisk, da je bolj posledica »pomanjkanja zaupanja« v gospodarstvo kot pa posledica resnične gospodarske krize.

Se vedno zaklad z Madagaskarja

Že nekaj let je tega, kar so vsi Boneti s Krasa, Solkana in iz Vipavske doline stikali glave in se posvetovali, kako bi prišli do bajnega zaklada, katerega je zapustil kralj na Madagaskarju, po imenu Boneti. Bonetov je pa dosti med Slovenci in se več drugod po svetu, zlasti v Franciji in celo v Južni Italiji.

Solkanski namišljeni dediči trdijo, da so cigani nekje pri Lokah ukradli mladega fanta, ki je zginil v svet. Križaril je po morju, prišel v sužnost na otoku Madagaskarju. Tu se je pa zaljubila v slovenskega kromberskega pastirja sama kraljična, ki se je z njim poročila. Po njeni smrti je tisti Klavdij Boneto postal kralj in je zapustil baje neznansko veliko premoženje, naloženo v funtih na Angleški banki v Londonu. Tolikšno bogastvo je, da bi ga imeli vsi Boneti na svetu dovolj. Toda niti enega ni med njimi, ki bi mogel z listinami pokazati, da je pravní potomec morda slovenskega kneza. O tem je bilo pred leti že dosti pisanega v Novem listu, kar je povzel

tudi neki italijanski dnevnik in za njim še drugi.

Nekateri Boneti so se obrnili celo na odvetnike, se povezovali v »dediške družbe«, ki so pošiljale kar svoje odposlance poizvedovat k Angleški banki o zakladu. Tam pa ničesar ne odgovore razen postavnim dedičem.

Zdaj so zadevo na novo začeli neki italijanski potomci bajnega Bonetija, ki žive v New Yorku. Zvedeli so, da je pisal o velikanskih milijardah tudi beneški list »Gazzetta privilegiata« leta 1829. Takrat je bila Benečija še pod Avstrijo. Kdor pogleda v tisto številko — menda jo kot edino hranijo v beneški državni knjižnici — bo bral, da je eno stoletje poprej res umrl neki Klavdij Bonet, Francoz po rodu in mož madagaskarske kraljice. Zapustil je res tudi 75 milijonov frankov, ki ležijo v Angleški banki. Doslej se pa ni mogel še nihče izkazati za postavnega dediča in bo morda prej dedščina zapadla, ko bo kak naš Boneta mogel dokazati, da je potomec kralja z Madagaskarja, prej fantiča z Lok.

PREJELI SMO

GORISKO CVETLICARSTVO

Znan goriški cvetličar nam pošilja zanimive misli o gojenju krizantem:

»V novembru, piše, sem bral v vašem listu, da je v Rimu vsako leto razstava krizantem. Letos so spet odkrili in nagradili neko novo vrsto, in sicer z Japonske. Rad bi zvedel za njeno ime. (Bomo skušali dognati - op. ur.). Meni se je posrečilo dobiti neko novo vrsto iz Toskane; ime ji je »sv. Katarina«. V premeru doseže 25 do 35 cm. Krasi jo svetlovijoličasta barva. Ne zahteva prav velike nege in je odporna proti oidiju in peronospori. V Gorici sploh ne poznajo te vrste krizantem. Tudi njen cvet nima običajne oblike nežne kepe, marveč podoba širokega krožnika. Skušal bom to vrsto razširiti, zlasti ker ne da toliko dela in skrbi kot druge.

Dobro mi je še v spominu nekaj časa nazaj, ko je bila razstava krizantem, tri leta zaporedoma v Gorici. Prvo in drugo leto je prejel prvo nagrado pokojni Franc Melink iz Podgore. Gojil je samo bele in rumene sadike vrste Turner, ki mu jih je bil preskrbel cvetličar Peitarin.

Pripomnim pa še nekaj. Dosti več bi se moglo storiti pri gojenju teh cvetlic če bi vsi, ki se z njimi ukvarjajo, imeli več smisla za skupnost. Bolj bi uspevalo gojenje in tudi izkupiček bi bil boljši.

Naj omenim, kar se je zgodilo pred nekaj leti. Takrat je bila slaba letina za sadike; povpraševanje po njih je bilo veliko. Nekomu se je pa posrečilo, da jih je imel precej na razpolago. Pa sta prišli dve osebi vprašat za sadike. Dotični vrtnar jima je rekel, da je že vse posadil, kar je potreboval, in naj si vzameta, kar želita. Vzeli sta, a vse ostale sadike pomandrali; da bi gotovo kdo drugi ne prišel do tiste vrste. Slabo je, če si drug drugemu ne pomagajo. Isto velja tudi za cene. Vsak po svoje! V času prodaje prinesejo blago tudi z onkraj meje, in sicer za vsako ceno. Saj ne rečem, da ne smejo, toda naj se kup skupno določi, da ne bomo ne mi ne oni rušili tega in zastoj delali. Cvetličarstvo, zlasti krizanteme, so v vsej goriški okolici lahko močno razširili z umno obdelavo in pa tudi z neko vzajemnostjo. Ne pozabimo tudi, da je bila ta gospodarska panoga nekoč skoro izključno v domačih rokah. Tako bi lahko ostalo tudi za naprej.« Cvetličar

Števerjan:

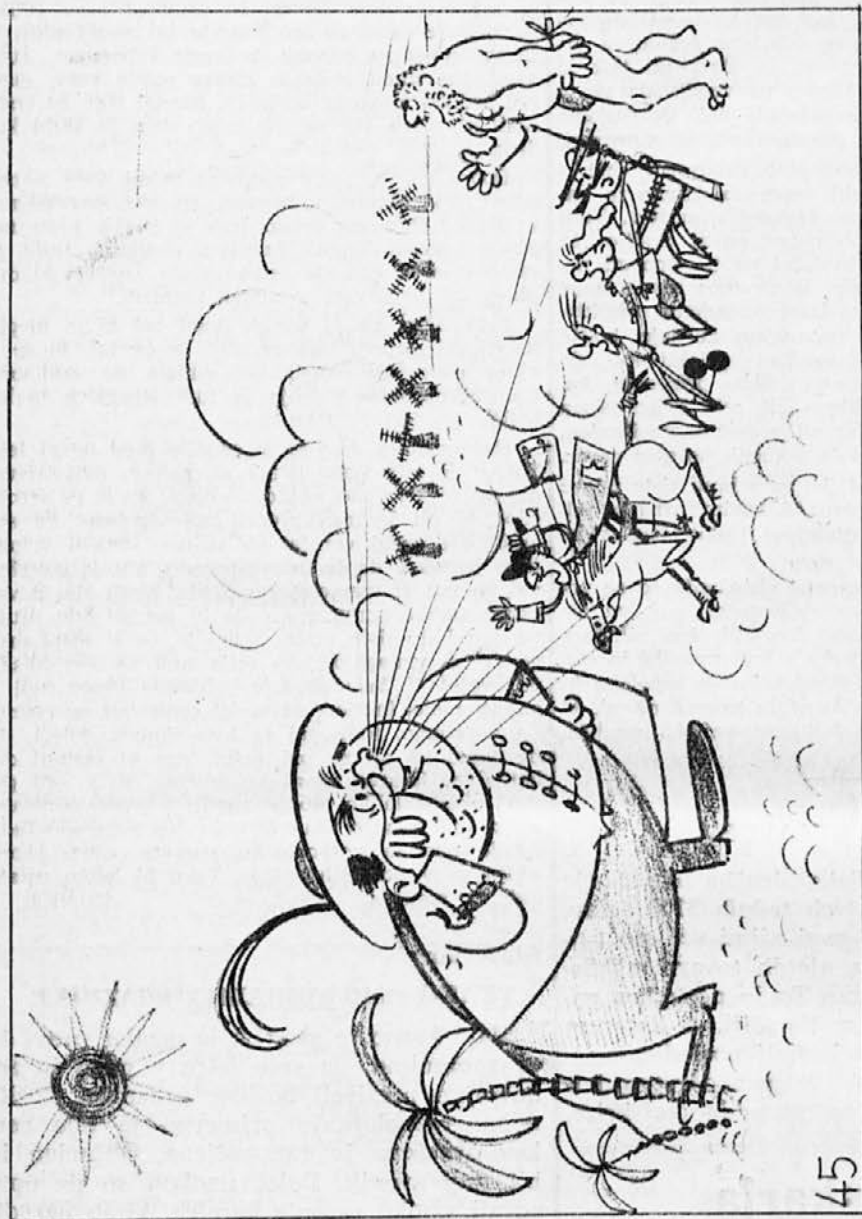
KAKO SMO OBHAJALI PRAZNIKE

Malo kasno je sicer, a je vendar prav, če se spomnimo, da smo letos v miru in zadovoljno preživeli božične praznike. Božičnemu razpoloženju primerno je bila cerkev okrašena in razsvetljena. Obžarjen je bil tudi zvonik. Daleč naokoli so pa opazovali visoko razpete žarnice, ki so naredile vtis velikanske razsvetljene piramide vrh Števerjana.

Razsvetljave je bilo torej dosti. Zato se je pa kakemu gostu tembolj čudno zdelo, da manjka razsvetljava na glavnem križišču. Treba bo odpraviti tudi to pomanjkljivost, da bodo nehale pritožbe. Če bi pa kak pobalin zlonamerno razbijal žarnice, ga je treba z vso strogostjo kaznovati.

Opažamo že namreč nekaj časa, da se potikajo po cestah in okrog hiš neki paglavci s pihavniki v rokah. V zabavo, ki pa kaže več krutosti kot nedolžnega veselja, streljajo drohne ptičke, ko si iščejo hrane ob hišah. Kmalu jih bodo vse prepodili. Takim malopridnežem bi morala občina zapretili, da jih bo strogo kaznovala.

Pa še na nekaj se spomnimo. Okrog Novega leta je navada, da prihajajo v hiše različne knjižne zbirke, katere bi si morala nabaviti vsaka naša zavedna družina. Opaža pa se, da mnogoteri segajo po tujih knjigah in revijah, kakorda jim je težko utrpjeti nekaj stotakov za zdravo domače branje.

45

45. Šilak je zdaj namah populji skoraj cel gozd, velik vsaj kvadratno miljo. Kaj sem storil, je lahko uganiti. Ne bi ga pustil oditi, pa če bi zahteval celo mojo odposlansko plačo. Ko sem slednjič prispel v Egipt, se je iznenada dvignil silovit veter. Bal sem se že, da me bo s konji in spremstvom odnesel v zrak. Ob levi strani ceste, po kateri smo potovali, je bilo sedem mlinov na veter in vetrnice so se noro vrtle. Nedaleč od tod pa smo zagledali orjaškega debelega moža, ki si je s kazalcem zatiskal desno nosnico. Ko je opazil, da nam preti nesreča, je stopil bliže in snel klobuk. Tedaj je veter ponehal, kot bi odrezal, in tudi vetrnice so se ustavile. Zamučen sem zaklical grduhu: »Kdo pa si? Si sam zlodej ali pa imaš zlodeja v sebi!«

»Oprostite, ekselencija,« je odvrnil in se globoko priklonil, »samo malo piham, zakaj moja dolžnost je goniti mlino gospodarju. Da pa vetrnic ne bi odneslo, sem si eno nosnico zatisknil.«

»O, o, imeniten človek,« sem rekel in pomislil, ta bi mi lahko koristil še doma, ko se vrnem in mi poide sapa ob pripravedanju vseh zgod in nezdod.

46. Brž sva se pogodila. Mož, ki je znal delati veter, je pustil mlinarja in njegove mlino in šel z menoj.

Se malo pa smo bili v Kairu. Hitro sem opravil svoj posel in odpustil vse spremstvo razen peterice novih, s katerimi sem nameraval potovati kot običajen in neznan popotnik. Ker je bilo vreme čudovito in Nil tako vabljiv, sem se vdal skušnjavi in najel barko. Po vodi smo krenili proti Aleksandriji. Vse je bilo dobro in prav do tretjega dne.

Vi ste, dragi poslušalci, vsekakor slišali o Nilovih poplavih, ki so vsako leto. Tretjega dne, kot rečeno, je Nil začel naraščati in poplavljal obale, naslednjega jutra pa je bila pod vodo že vsa zemlja milje daleč. Petega dne našega potovanja, takoj po sončnem zahodu, se je moja barka zapletla v šibje in grmovje. Nismo mogli ne naprej ne nazaj, do dna pa je bilo najmanj šestdeset čevljev.

Okoli devetih je veter barko nagnil, zalila jo je voda in barka je potonila. Vsi smo se rešili, držeč se za veje, in tako ostali tri tedne in tri dni. Jedli smo samo sadeže z grmovja, da nam vode ni primanjkovalo, se pa samo po sebi razume.

46